

OD NÁSTUPU ROZHLASU KU VZNIKU HUDBOBNÉHO PRIEMYSLU

Rozhlas. Dnes taká obyčajná, samozrejme má vec. Desiatky tisícov rozhlasových staníc znejú planétou a nik to už neberie ako niečo mimoriadne. Sme prehltení hudbou, informáciami, reklamami. Rozhlas je len významnou, ale predsa iba časťou mediálneho priestoru, ktorý na nás dolieha každú sekundu nášho života. Ak nás nebaví rádio, nahradí ho televízor, časopis, internet. Vidíme deti ako sa duchom neprítomné hrnú cez cestu so slúchadlami od mobilu v ušiach. Média nám zasahujú do životov častokrát spôsobom, pred ktorým hľadáme únik najmä s pribúdajúcim vekom. Únik je však ťažký, zrejme ho už ani niet.

Vzíme sa do situácie spred 100 rokov. Ak chceme počuť hudbu, nepríde za nami domov ani priamo do uší. Musíme za ňou sami. Tam, kde hrá živá kapela. Aj kino nám pomôže len tak napolovicu. Sedí tu klavirista, sleduje dej a improvizuje. Ak máme bohatších rodičov, máme na stolíku gramofón a zopár valčekov spravidla s nahrávkou symfonickej hudby alebo opery. Reprodukory ešte nie sú vymyslené, kompletný zážitok nám sprostredkuje len typická akustická zvuková trúba. To je všetko. A propos, ešte nič. Zahrať a zaspievať si môžeme i sami. Doma, v rodine, so susedmi. Sme na tento spôsob zvyknutí po generácie. V podstate nám nič nechýba, pretože netušíme, čo by nám chýbať malo.

Na sklonku roka 1920 sa éter rozoznel rozhlasovými vlnami. V Spojených štátoch boli oznámené výsledky prezidentských volieb. Po prvý raz bol rozhlas využitý pre bežné vysielanie. Táto skutočnosť je najvýznamnejšia navzdory ďalším mediálnym vynálezom v nadchádzajúcich desaťročiach, i keď my jej dnes neprikladáme až taký význam. Bolo to predsa tak dávno, že si to nik žijúci nepamätá. Ibaže vzduchom sa odteraz nenesú len morseove bodky a čiarky pre námorníkov a železničiarov. Zaznieva hudba. A pre každého. Cítite ten rozdiel?

V USA vznikajú tisíce nových komerčných rozhlasových staníc a všetky potrebujú hudbu. Na tom sa naostatok nič nezmenilo dodnes, je to predsa najlepšia nosič reklamy. Lenže vzápätí vyvstáva otázka – akou hudbou zaplniť nekonečný časopriestor? Reklama smeruje k najjednoduchšiemu spotrebiteľovi a tak i hudba musí byť práve taká. Opera, symfónia a ešte k tomu pre rozhlasové vysielanie z nedokonalého gramofónu. Nepoužiteľné. Do štúdií po celých USA sú preto prizvané živé kapely. Mnohé majú za sebou

desiatky odohraných rokov v miestnych kabaretoch, v kočovných divadlách, vo svojom rodnom údolí. Mnohí sú profesionáli s darom improvizácie, iní rutinne zahrajú čokoľvek, hoci sa živia ako robotníci či roľníci. Hovorené slovo je na pokyn moderátora oživené hudbou

Dvadsať rokov 20. storočia sa nesú v jazzovom opojení. Všetky médiá sú uchvátené touto hudbou. Kde je tu miesto pre country music? Hoci jej nositeľmi sú belosi, nie je v úvode 20-tych rokov stredobodom záujmu. Ani zďaleka. Jej pôvodcovia žijú v odlahých končinách

zdroju, na úpätie Appalačského pohoria, do mesta Nashville v štáte Tennessee. A konzervatívne mesto, také hrdé na svoju aristokratickú minulosť, sa pred očami smotánky začalo meniť na mesto buranov ovešaných husľami a gitarami. Aj názov tohto štýlu bol hanlivý, hoci samotní muzikanti sa nebránili recesistickému podtónu: hillbilly music – čiže po našom hudba „truľa z vrchov“.

S obrovskou nevoľou mesto prijímalo svoju novú tvár. Tvár, ktorá ho už onedlho mala urobiť strediskom svetovej country music. Stanica WSM, ktorá vysielala s veľkým výkonom, sprístupnila hudbu vidieka rozhodujúcej časti Ameriky. Teraz už z rádia znela ich vlastná hudba, a hoci sprvu sa polovica dediny schádzala u šťastlivca, ktorý si rádio dovolil ako prvý, časom sa rádio stalo samozrejmosťou v každej rodine. Pod vplyvom barn dance začali mnohé stanice na Juhu vysielat obdobné programy. Motivovali tak neustále nových umelcov a približne 15 rokov boli zdroje a nové motívy nevyčerpatelné. To už ale vidiecka hudby stála ekonomicky

na vlastných nohách. Mala svoj okruh rozhlasových staníc, svoje nahrávacie štúdiá, trvalé scény v kluboch i koncertných sálach, mala vlastný spôsob vyhľadávania talentov a výroby hviezd, stala profesionálnym životným pre tisíce hudobníkov, technikov, agentov. Do Nashville sa začalo sústreďovať všetko podstatné dianie, rozhodujúce nahrávacie spoločnosti si v tomto meste vybudovali svoje pobočky. V polovici 30-tych rokov sa pomenovanie hillbilly music prežilo a vzhľadom na rozsah biznisu, ktorý hudba vytvárala, bolo potrebné nájsť aj dôstojnejšie pomenovanie. Našlo sa, pravdaže. Hudba vidieka a Západu. Country and Western Music.

OTÁZKY:

1. V ktorom roku sa po prvý raz využil rozhlas na komerčné účely?
2. Ako sa pôvodne nazývala predchodkyňa country hudby?
3. Ako sa nazývali prvé rozhlasové programy orientované na vidiecku hudbu?

Správne odpovede zasielajte na adresu Partizánska 6/30, 972 51 Handlová, alebo doručte do predajne Sladká vášeň v dome kultúry, pošlite na vhconsult@online.sk

kapely stojacej pri vedľajšom mikrofóne. Veľké rozhlasové spoločnosti budujú štúdiá, aby naživo prenášali koncerty hudobných telies – tak symfonických ako aj jazzových bigbandov. Hudby je však stále málo a vysielacieho času čoraz viac. Rozhlasové stanice najmä na Juhu rastú po stovkách. Zvyšuje sa ich výkon, načierano sa vysielalo do USA z Mexika, americká hudba prekonáva Atlantik a je ju počuť i v Európe. Zdokonaľuje sa záznamová technika i samotný gramofón. Rozhlasové stanice spúšťajú hon na hudbu a hudobníkov pre svoje vysielanie. Do pohybu sa tak dáva najúžasnejšia mašinéria, akú kedy populárna hudba zažila. Po Juhu USA vidno stovky pojazdných nahrávacích štúdií, ktoré hľadajú hudbu a jej nositeľov priamo u nich doma, v zabudnutých mestečkách a na vidieku. Primárne ide síce o hudbu do vysielania, avšak muzikológovia a historici okamžite vycítia, že sa deje niečo výnimočnejšie. Sústreďuje sa obrovské kultúrne dedičstvo Ameriky. Priamo pred očami vzniká jeho zvukový, umelecký záznam s nedoziernymi následkami nielen pre skúmanie minulosti, ale i pre budúcnosť. Vyslaním zaznamenaných hudby do éteru sa bezprostredne ovlivňujú a motivujú ďalší umelci. Bez väčšej námahy či cestovania je možné prostredníctvom pesničky spoznávať iných hudobníkov, iné žánre, iné štýly hrania, analyzovať ich a vzápätí to všetko využiť pre sebazdokonalenie. A svoj výsledok vyslať ďalším. A ďalším. Donekonečna.

Appalačských hôr, sú konzervatívni, hlboko nábožensky založení a nedôverčiví k akýmkoľvek výdobytkom s diabolským nádychom. Čierne ovce, ktoré podľahnú svetským nástrahám, dokáže spoločenstvo odpísať, čo je vzhľadom na silné rodinné a majetkové väzby pre dotýčného zničujúce. Nie sú pritom bohatí natoľko, aby si kúpili rádio na batérie. Vlastne asi by to čertovstvo ani nechceli. To je ich vnútorný problém. Nemenej dôležitý je i problém vonkajší. Mestá majú vybudovanú vlastnú serióznou kultúru, ktorou sa reprezentujú a mienia reprezentovať navesky. Tam pre fidľovanie akýchsi trpákov zo zapadákov miesta nieto. Na svojich hrmotných zábavách si môžu hrať čo len chcú, na mestských pódiumoch s tým majú utrum. Riešenie však existuje. Tkvie v slobodných obchodných vzťahoch a prichádza do tohto dvojnásobne tradicionalistického prostredia zvonku. Objavujú sa hľadači talentov so svojimi pojazdnými štúdiami. Prenajmú si hoci aj polovicu miestneho hotela a vybudujú si v ňom dočasné štúdio. Vyvesia po okolí plagáty, že tam a tam, vtedy a vtedy, prídte zahrať ak viete, nahráme, zaplatíme. Ktože by tomu odolal? V roku 1922 vznikajú prvé nahrávky ľudových hudobníkov z Appalačských hôr. Nie je toho veľa, ale už o dva roky neskôr začína v Chicagu stanica WLS so silným výkonom vysielat program Barn Dance (tancovačka v stodole), zameraný práve na vidiecku hudbu. Po štyroch rokoch sa program presťahoval bližšie ku